

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

23 червня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

Оргкомітет конференції:

Голова:

Швець Д.В., ректор державного університету, доктор юридичних наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

Корнієнко М.В., проректор державного університету, доктор юридичних наук,
професор

Члени оргкомітету:

Пишна А.Г., завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат
юридичних наук, доцент;

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу, доктор
юридичних наук, професор;

Конопельський В.Я., завідувач кафедри кримінального права та кримінології,
доктор юридичних наук, професор;

Горошко В.В., завідувач кафедри криміналістики та психології, кандидат
юридичних наук, доцент;

Ковальова О.В., професор кафедри адміністративної діяльності поліції,
кандидат юридичних наук, доцент;

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи,
кандидат юридичних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Захист прав дитини в умовах військової агресії : матеріали Міжнародної
3-38 науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 червня 2022 р.). – Одеса :
Видавництво «Юридика», 2023. – 316 с.

ISBN 978-617-8263-53-9

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ДІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ТА ЗАХИСТІ ДІТЕЙ

Крижановська О. В.

*доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Під час воєнного конфлікту в Україні, органи Національної поліції долучаються до активної боротьби з надзвичайною ситуацією – зникненням дітей безвісти. Враховуючи обставини, значна увага приділяється розробці та реалізації заходів ювенальної превенції, що набуває великого значення.

За даними Управління ювенальної превенції Національної поліції України, з 24 лютого 2022 року по сьогоднішній день, до поліцейських установ надійшло 9631 тривожних звернень про зникнення 9764 дітей. З них 347 дітей перебувають у стані активного розшуку, більшість з яких зникли на території, де тривають небезпечні бойові дії. Це ставить перед органами Національної поліції надзвичайно складну задачу – забезпечити безпеку та знайти цих дітей серед хаосу та загроз [1]. Так, дійсно, воєнний конфлікт створює серйозні проблеми, коли права дітей систематично порушуються, що проявляється у їх зникненні, травмах та стражданнях від фізичного та психологічного насильства.

Діти, які опиняються у ситуаціях злочинних дій військових, стають жертвами з незворотними наслідками, включаючи навіть фатальні випадки. Воєнний конфлікт створює небезпечні умови для всіх дітей, які перебувають у зоні конфлікту. Вони зазнають втрату близьких людей, що призводить до психологічних травм, а також стикаються зі стресом та травматичними подіями. Усі ці фактори серйозно впливають на їхнє фізичне й психічне здоров'я, а також подальший розвиток і життя.

Загострення кримінальних правопорушень проти дітей в Україні та збільшення числа дітей, які постраждали внаслідок війни, вказують на важливість посилення заходів щодо забезпечення безпеки та захисту прав дітей. Однак, в умовах воєнного конфлікту, органи Національної поліції зазнали обмежень в ресурсах та засобах для ефективного пошуку та розслідування випадків зникнення дітей.

У контексті воєнного конфлікту в Україні, співпраця з міжнародними організаціями та партнерами грає вирішальну роль у забезпеченні безпеки та пошуку зниклих дітей. Застосування новітніх технологій, зокрема мобільних додатків, які дозволяють порівнювати дані та зображення дітей, може великою мірою спростити та прискорити процес їх виявлення та ідентифікації.

Метою дослідження є розгляд та аналіз сучасного стану дотримання прав дітей під час війни органами Національної поліції (ювенальної превенції).

Умови воєнного конфлікту завжди суттєво впливають на дітей, їхнє благополуччя та безпеку. Діти стають особливо вразливими до порушень їхніх прав, таких як насильство, втрата сім'ї та домівки, обмеження доступу до освіти та медичної допомоги. Роль органів Національної поліції, зокрема ювенальної превенції, в цих умовах набуває особливого значення у забезпеченні захисту прав дітей під час воєнного стану та збройних конфліктів.

Під час воєнних конфліктів, взаємодія з дітьми вимагає дотримання принципів та виконання стандартів, які закріплені в міжнародному гуманітарному праві та Конвенції про права дитини [2]. Працівники Національної поліції повинні враховувати ці норми та забезпечувати ефективний захист прав дітей, відповідно до установлених стандартів.

Головна мета підрозділів ювенальної превенції полягає у захисті та забезпеченні прав дітей, які можуть бути порушені внаслідок воєнних дій. Проте, насправді ситуація може бути складною через характер конфлікту, рівень насильства, дотримання міжнародних гуманітарних законів та інших факторів [3, с. 409].

Працівники Національної поліції, зокрема відділи ювенальної превенції, повинні виконувати свої функції згідно з національним законодавством та міжнародними нормами, що регулюють захист прав дітей. Серед їх завдань можуть бути запобігання використанню дітей у воєнних конфліктах, надання допомоги та захист постраждалим дітям, розслідування кримінальних порушень, пов'язаних з порушенням прав дітей, а також притягнення винних осіб до відповідальності.

Проте, в умовах війни можуть виникати складності та перешкоди, для органів поліції у забезпеченні дотримання прав дітей. Такі виклики можуть включати обмежені ресурси, нестачу професійних навичок та обмежений доступ до дітей, які потребують допомоги та захисту.

Організації міжнародного гуманітарного сприяння, такі як UNICEF, Червоний Хрест і Червоний Півмісяць, виконують роль сприяння та координації у захисті дітей під час воєнних конфліктів. Вони надають допомогу у формуванні та підтримці систем захисту дітей, проводять тренінги та навчання для поліцейських з питань дотримання прав дітей, а також сприяють створенню механізмів моніторингу та звітності щодо ситуації з правами дітей під час воєнного конфлікту.

Варто відзначити, що відповідальність за забезпечення дотримання прав дітей під час воєнного конфлікту несуть не тільки поліцейські, але й усі військові, цивільні та політичні структури, що беруть участь у конфлікті. Міжнародне гуманітарне право, зокрема Женевська конвенція, встановлюють обов'язки всіх сторін конфлікту щодо захисту прав дітей та заборону їхньої участі у воєнних діях [4, с. 35].

Суттєвою складовою зусиль щодо дотримання прав дітей є також підвищення освіти та свідомості громадськості. Організація інформаційних кампаній, розробка навчальних програм та сприяння усвідомленню важливості захисту прав дітей під час воєнного конфлікту можуть сприяти поліпшенню ситуації.

Дотримання прав дітей під час війни органами Національної поліції (зокрема ювенальною превенцією) залежить від комплексу заходів та співробітництва між різними зацікавленими сторонами, свідомого дотримання міжнародних стандартів, а також від наявності необхідних ресурсів та знань, що доступні органам поліції для ефективного виконання їхніх обов'язків у складних умовах воєнного конфлікту.

Серйозним викликом для суспільства під час воєнного конфлікту постає проблема незаконного залучення дітей до праці.

Існує ряд причин, що призводять до цієї проблеми, включаючи навмисні дії батьків і родичів, які, у зв'язку з ускладненими умовами війни, не можуть адекватно оцінити шкідливі наслідки такої праці для здоров'я дитини. Також існують свідомі дії третіх осіб, спрямовані на експлуатацію беззахисних дітей, особливо тих, хто втратив батьків або був змушений покинути свій дім та став бродяжити.

Серед найбільш негативних проявів дитячої праці на умови воєнного конфлікту слід відзначити наступні: 1) будь-які форми рабства або подібні практики, включаючи торгівлю дітьми, їх продаж та боргову залежність. Це також охоплює примусову або обов'язкову працю, включаючи примусове вербування дітей для участі у збройних

конфліктах; 2) залучення, вербування або пропозиція дітей до сфери проституції, порнографічної продукції або порнографічних вистав; 3) використання, вербування або пропозиція дітей для незаконної діяльності; 4) робота, яка може завдати шкоди фізичному або психічному здоров'ю дитини через її характер або умови, в яких вона виконується [5, с. 18].

Всі ці форми дитячої праці є неприпустимими і становлять серйозну загрозу для дітей, особливо в умовах воєнного конфлікту. Крім вищезазначених проявів дитячої праці під час воєнного конфлікту, є також інші негативні наслідки, які впливають на життя дітей, а саме:

- *відсутність освіти*: воєнні конфлікти призводять до знищення шкіл, вимушуючи дітей припиняти навчання. Це має довгострокові наслідки для їхнього розвитку та майбутньої можливості отримати якісну освіту;

- *психологічний вплив*: діти, які переживають воєнний конфлікт, часто стикаються зі стресом, травмами та втратами, що може мати серйозний негативний вплив на їх психологічний стан та добробут;

- *відокремленість від сім'ї*: воєнні конфлікти можуть розривати сімейні зв'язки, коли батьки або родичі стають вимушеними переселенцями або страждають від насильства. Діти можуть бути залишені без належного піклування та захисту;

- *втрата житла та евакуація*: воєнні дії можуть змусити дітей втратити свої домівки, бути евакуйованими або стати внутрішніми переселенцями, що створює нестабільність та незабезпеченість для їхнього життя та добробуту;

- *загроза фізичного та сексуального насильства*: в умовах воєнного конфлікту діти стають більш вразливими перед фізичним та сексуальним насильством. Вони можуть стати об'єктом зловживань, тортур, насильницького поводження та сексуальної експлуатації.

Таким чином, органи ювенальної превенції мають дотримуватись закону та моральних норм, забезпечуючи захист основних прав дітей як найбільш вразливої групи населення. Їхні завдання включають попередження та припинення незаконних дій стосовно неповнолітніх, зокрема у непростих умовах воєнного конфлікту. Також необхідно зробити все можливе для запобігання зростанню кількості дітей, схильних до асоціальної поведінки, в майбутньому. Ця діяльність органів сприятиме створенню здорового суспільства після завершення війни, яке буде характеризуватись не лише фізичним здоров'ям, але й моральним та психологічним благополуччям.

Література:

1. Діти та війна: стан дотримання прав дітей під час правового режиму воєнного часу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3663502-diti-ta-vijna-stan-dotrimanna-prav-ditej-pid-cas-pravovogo-rezimu-voennogo-casu.html>
2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
3. Романова А. С. Ювенальна превенція під час війни: особливості реалізації повноважень. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 408–411.
4. Журило С. С., Владишевська В. В. Захист прав та інтересів дітей в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Випуск 2(43). С.34-38.
5. Мельничук О. Ф., Гайду Г. В., Мельничук М. О. Захист прав дітей під час збройних конфліктів. *Захист прав дітей в умовах війни*. Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, 17 травня 2022 року). Вінниця, 2022. С. 17–20.

ВЗАЄМОДІЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ У ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ДІТЕЙ	
Крецу Д. С., Берендєєва А. І.	147
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАБІНЕТУ ЮВЕНАЛЬНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО	
Кривошеєва К. Р., Берендєєва А. І.	150
ДІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ТА ЗАХИСТІ ДІТЕЙ	
Крижановська О. В.	153
ПОРУШЕННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	
Крижна В. В.	157
ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Крикун В. В.	160
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ДИНАМІКИ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	
Кулешов А. С., Пасько О. М.	164
ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА ПРАВА ДІТЕЙ В УКРАЇНІ	
Кульчицький М. А.	167
УЧАСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПОВЕРНЕННІ ДІТЕЙ ТА ОСІБ ЗА МІСЦЕМ ЇХ ПОСТІЙНОГО ПЕРЕБУВАННЯ (ПРОЖИВАННЯ) В УКРАЇНУ	
Лавренко А. І.	170
ПОРУШЕННЯ ПРАВ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ШЛЯХОМ ДЕПОРТАЦІЇ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	
Лелека А. М., Собко Г. М.	174
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	
Любчик В. Б., Андрушков І. А.	178
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	
Любчик В. Б., Гуральська Р. В.	181
ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	
Мамедов А. Е., Чекмарьова І. М.	184
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ Є ПІДОЗРЮВАНИМИ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАН	
Марченко О. А.	187
ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОПИТУВАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	
Матієнко Т. В., Батуріна Ю.	191